

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Daniely Sučanskej a členov senátu JUDr. Mariána Sluka, PhD. a JUDr. Emila Franciscyho, v právnej veci žalobcu **B., spol. s r.o.**, so sídlom v N., IČO: X., zastúpeného JUDr. M., advokátkou so sídlom v P., proti žalovaným **1/ J.**, bývajúcemu v B., zastúpeným JUDr. V., advokátom so sídlom v P., **2/ JUDr. J.**, bývajúcemu v P., **3/ U., a.s.**, so sídlom v B., IČO: X., **o vydanie bezdôvodného obohatenia**, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 4 C 9/2001, na dovolanie žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 25. apríla 2007 sp. zn. 5 Co 318/2006, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 25. apríla 2007 sp. zn. 5 Co 318/2006 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prievidza rozsudkom zo 4. apríla 2006 č.k. 4 C 9/2001-226 zastavil konanie v časti o zapretie pravosti a výšky pohľadávky žalovaného 1/ voči žalobcovi a o návrhu žalobcu o náhradu škody voči žalovanému 3/; žalovanému 1/ uložil povinnosť v lehote 3 dní zaplatiť žalobcovi 187 341,88 Sk spolu s 13 % úrokom z omeškania ročne od 13. augusta 2003 do zaplatenia; žalovanému 2/ uložil povinnosť v lehote 3 dní zaplatiť žalobcovi 14 420 Sk spolu s 13 % úrokom z omeškania ročne od 13. augusta 2003 do zaplatenia; žalobu v prevyšujúcej časti zamietol; žalobcovi a žalovanému 3/ náhradu trov konania nepriznal; návrh na nepripustenie zastupovania žalobcu JUDr. M. zamietol. Vykonaným dokazovaním zistil, že rozsudkom Okresného súdu Prievidza zo 14. decembra

1999, č.k. 4 C 95/99-30, právoplatným 5. februára 2000, bola uložená spoločnosti B. s.r.o., Š., N., IČO: X., povinnosť zaplatiť J. 109 381 Sk s príslušenstvom titulom náhrady za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti za obdobie od 1. októbra 1998 do 31. októbra 1999 a od 1. novembra 1999 náhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti 8 704 Sk mesačne, v dôsledku pracovného úrazu dňa 5. septembra 1990, ktorý utrpel J. ako vodič nákladného motorového vozidla, zamestnaný v tom čase v Č., š.p. B.. Vo veci sp. zn. 1 C 47/95 Okresného súdu Prievidza bolo ustálené, že nástupníckou organizáciou Č., š.p. B. bola N., ktorá bola rozhodnutím Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR č. 1/1996 z 8. januára 1996 zrušená bez likvidácie s tým, že zrušený štátny podnik s príslušnými právami a povinnosťami prešiel na FNM SR a následne predajom na B., s.r.o., B., IČO: X., u ktorej došlo k zmene obchodného mena na B. s.r.o. v likvidácii s IČO: X.. Dňa 29. februára 1996 táto spoločnosť zriadila svoj odštepny závod B.. Vo veci Okresného súdu Prievidza sp. zn. 7 C 35/1996 bola spoločnosť B. s.r.o. rozsudkom z 26. novembra 1998 zaviazaná zaplatiť J. 110 780 Sk s príslušenstvom titulom náhrady za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti od 14. decembra 1994 do 30. septembra 1998. Spoločnosť B., spol. s r.o. (IČO: X.) zrušila svoj odštepny závod N. a tento previedla zmluvou o prevode časti podniku z 30. decembra 1998 do spoločnosti B., s.r.o. (IČO: X.). Dňa 22. februára 2000 žalovaný 1/ podal návrh na nariadenie výkonu rozhodnutia – rozsudku Okresného súdu Prievidza zo 14. decembra 1999 č.k. 4 C 95/99-30 proti B. s.r.o. N. s tým, že v návrhu uviedol číslo účtu povinnej osoby: X., ktorý bol zrealizovaný v konaní vedenom pod sp. zn. E 133/2000 Okresného súdu Prievidza. Súd mal za preukázané, že zmluva o bežnom účte č. X. vedeného v P., a.s., pobočke Prievidza bola uzavretá so spoločnosťou B., spol. s r.o., IČO: X. dňa 5. februára 1999. Žalobca sa pôvodnou žalobou domáhal vylúčenia účtu a prostriedkov na ňom z výkonu rozhodnutia z dôvodu, že účet nepatrí povinnému B. s.r.o. N. (IČO: X.) ale žalobcovi B., spol. s r.o. (IČO: X.). V priebehu konania došlo k realizácii výkonu rozhodnutia a k uspokojeniu oprávneného z uvedeného peňažného účtu, a preto žalobca zmenil žalobu, keď požadoval od žalovaných 1/ a 2/ vydanie bezdôvodného obohatenia, alternatívne od žalovaného 3/ náhradu škody. Ako spornú otázku súd skúmal, či právnym nástupcom pôvodného zamestnávateľa žalovaného 1/ je spoločnosť B., spol. s r.o. (IČO: X.) a dospel k záveru, že tomu tak nie je z dôvodu, že žalovaný 1/ nebol v pracovnom pomere k prevádzanej časti podniku B. s.r.o. N. (IČO: X.). Uvedené zistenie považoval súd za dôležité pre rozhodnutie o nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia. Žalobca vo vzťahu k žalovanému 1/ nie je povinnou osobou a ak z jeho účtu boli poukázané finančné prostriedky v prospech žalovaných 1/ a 2/, došlo k vzniku bezdôvodného obohatenia plnenia

titulom plnenia bez právneho dôvodu na úkor žalobcu podľa § 451 ods. 1, 2 a § 456 Občianskeho zákonníka. Bezdôvodné obohatenie spočíva v peňažnom plnení uskutočnenom dňa 31. augusta 2004 žalovanému 1/ vo výške 187 341,88 Sk a žalovanému 2/ vo výške 14 420 Sk. Súd preto žalobe v uvedenom rozsahu vyhovel a vo zvyšku žalobu voči žalovanému 2/ zamietol. Konanie voči žalovanému 3/ o náhradu škody a súčasne aj konanie o zapretie pravosti a výšky pohľadávky z dôvodu späťvzatia žaloby zastavil. O trovách konania súd rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 150 O.s.p. tak, že žalobcovi a žalovanému 3/ náhradu trov konania nepriznal z dôvodov hodných osobitného zreteľa spočívajúcich v povahe prejednávanej veci a osobných pomeroch žalovaného 1/, ktorý je nezamestnaný a čiastočne invalidným dôchodcom.

Na odvolanie žalovaných 1/ a 2/ Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 25. apríla 2007, sp. zn. 5 Co 318/2006 rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorým bolo žalobe vyhovené zmenil tak, že túto zamietal; žalobcovi v lehote 3 dní uložil povinnosť nahradiť trovy konania žalovanému 1/ v sume 36 314 Sk a žalovanému 2/ v sume 864 Sk. Po doplnení dokazovania mal preukázané, že rozsudkom Okresného súdu Prievidza zo 14. decembra 1999 č.k. 4 C 95/99-30 bola spoločnosť B. s.r.o. N. zaviazaná zaplatiť žalovanému 1/ náhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti z pracovného úrazu vo výške 109 381 Sk s príslušenstvom a náhradu trov konania. Žalovaný 1/ podal 22. februára 2000 návrh na nariadenie výkonu toho rozhodnutia (vedeného pod sp. zn. E 133/2000 Okresného súdu Prievidza), v ktorom označil peňažný účet žalobcu, z ktorého došlo k uspokojeniu vymáhanej pohľadávky. Bol zhodného názoru ako prvostupňový súd, že žalobca nie je právnym nástupcom zamestnávateľa žalovaného 1/, ktorý bol zodpovedný za pracovný úraz, a že týmto právnym nástupcom je spoločnosť B. s.r.o. v likvidácii (IČO: X.). S., a.s. Bratislava, pobočka Nitra dňa 14. januára 2000 poukázala na účet žalobcu (č.ú.: X.) sumu 287 561 Sk ako refundáciu náhrady za stratu na zárobku žalovaného 1/ po skončení práceneschopnosti. Odvolací súd na základe uvedeného uzavrel, že žalobca nie je právnym nástupcom zamestnávateľa žalovaného 1/, finančné prostriedky zrazené z účtu žalobcu boli na tento účet poukázané S., a.s. práve v prospech žalovaného 1/, a dôvodil, že nebol to žalovaný 1/, prípadne žalovaný 2/, ktorí sa bezdôvodne obohatili na úkor žalobcu, ale pokiaľ došlo k bezdôvodnému obohateniu, došlo tak v náväznosti na § 454 Občianskeho zákonníka zo strany spoločnosti B. s.r.o., v likvidácii, nakoľko žalobca plnil namiesto tejto spoločnosti. Ak finančné prostriedky na účte žalobcu žalobcovi nepatrili, nemohlo potom na strane žalovaných 1/ a 2/ dôjsť k bezdôvodnému obohateniu, pretože boli účelovo určené na

refundáciu mzdy žalovaného 1/, a preto nemohlo na jeho strane dôjsť k bezdôvodnému obohateniu. Rovnako sa nemohol bezdôvodne obohatiť ani žalovaný 2/, nakoľko tomuto v rámci výkonu rozhodnutia boli poukázané trovy konania, ktoré mu vznikli v súvislosti s predchádzajúcim konaním a rovnako sa jednalo o finančné prostriedky, ktoré patrili žalovanému 1/, avšak pri výkone rozhodnutia boli priamo poukázané žalovanému 2/, ako jeho právnomu zástupcovi. V náväznosti na uvedené, pokiaľ došlo k bezdôvodnému obohateniu, tak k tomu došlo u spoločnosti B. s.r.o. v likvidácii, a to na úkor žalobcu. Žalobcovi nič nebráni, aby sa prípadne v samostatnom konaní domáhal svojich nárokov práve proti tejto spoločnosti. Z uvedených dôvodov odvolací súd dospel k záveru, že je potrebné rozsudok súdu v napadnutej vyhovujúcej časti zmeniť a žalobu ako nedôvodnú zamietnuť. O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1, 2 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p. a úspešným žalovaným 1/ a 2/ priznal ich náhradu proti žalobcovi, ktorý v konaní úspech nemal.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Navrhol, aby dovolací súd z dôvodu uvedeného v § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom videl v nesprávnej aplikácii právnej normy odvolacím súdom, ktorý na rozdiel od súdu prvého stupňa posudzoval nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 454 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) a nie podľa § 451 ods. 1, 2 OZ. Bol toho názoru, že predpoklady pre aplikáciu § 454 OZ nie sú v danom prípade splnené, nakoľko žalovaní 1/ a 2/ sa domnievali, že plnenie prijímajú od toho, kto je voči ním povinný plniť, keď žalobcu považovali za právneho nástupcu povinného subjektu uvedeného v exekučnom titule, čo vyplýva z konania pred Okresným súdom Prievidza sp. zn. 8 C 69/2002.

Žalovaný 1/ k dovolaniu uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za vecne správne. Žalobcovi bola na jeho účet poukázaná S., a.s. suma 287 561 Sk, uvedené plnenie poisťovne je záväzkovým vzťahom voči žalovanému 1/, keďže ide o doplatenie náhrady za straty na zárobku adresne určené žalovanému 1/, ktoré plnenie si žalobca bezdôvodne prisvojil.

Žalovaný 2/ nevyužil právo vyjadriť sa k dovolaniu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Z ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je oprávnený rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmať len v rozsahu, v ktorom bol jeho výrok napadnutý, pričom je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolateľ obsahovo vymedzil (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov v prípadoch uvedených v ustanovení § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, iba že by tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Vzhľadom na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. dovolací súd predovšetkým skúmal, či v konaní nedošlo k uvedeným vadám konania. Existencia niektorej

z vyššie uvedených vád však nebola dovolacím súdom v konaní zistená ani žalobcom v dovolaní namietaná.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadať aj vtedy, ak nie je dovolaním namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od vád taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Vadu tejto povahy dovolateľ nenamietal a jej existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Z obsahu dovolania žalobcu vyplýva, že tento ako dovolací dôvod uplatňuje § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., podľa ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. V ďalšom sa preto dovolací súd zamerlal len na posúdenie danosti dovolacieho dôvodu v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.

Nesprávnym právnym posúdením veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, ako mal správne použiť, alebo aplikoval síce správny právny predpis, ale nesprávne ho vyložil. Právne posúdenie veci odvolacím súdom, ktoré ho viedlo k zmene rozhodnutia súdu prvého stupňa a k zamietnutiu žaloby nie je však vecne správne.

Podľa § 451 ods. 1, 2 OZ, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

Podľa § 454 OZ, bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám.

Právny vzťah z bezdôvodného obohatenia je osobitný druh občianskoprávneho záväzkového vzťahu, k vzniku ktorého je potrebná existencia určitých predpokladov a/ vznik bezdôvodného obohatenia (majetkového prospechu) vyjadriteľného v peniazoch na strane určitej osoby (obohateného), b/ vznik majetkovej ujmy vyjadriteľnej v peniazoch, ktorá

postihuje inú určitú osobu (postihnutého), pričom táto majetková ujma zodpovedá zmienenému bezdôvodnému obohateniu (majetkovému prospechu) na strane obohateného.

V ustanovení § 451 ods. 1 OZ je bezdôvodné obohatenie predovšetkým charakterizované ako záväzok, z ktorého vzniká tomu, kto sa obohatil, povinnosť vydať to, o čo sa bezdôvodne obohatil, a naproti tomu vzniká i právo toho, na ktorého úkor došlo k obohateniu, požadovať vydanie toho, o čo sa druhý zo subjektov tohto záväzku obohatil. Zároveň je však bezdôvodné obohatenie v ustanovení § 451 ods. 2 OZ charakterizované ako majetkový prospech získaný plnením 1/ bez právneho dôvodu, 2/ na základe neplatného právneho úkonu (absolútne alebo relatívne neplatného), 3/ z právneho dôvodu, ktorý odpadol, 4/ z nepoctivých zdrojov.

Ustanovenie § 454 OZ rozširuje spôsoby vzniku bezdôvodného obohatenia (§ 451 ods. 1 OZ) o ďalší z dôvodov (§ 451 ods. 2 OZ) tak, že bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám. Predpokladom aplikácie tohto ustanovenia je existencia právnej povinnosti (zo zmluvy, zo zákona alebo z rozhodnutia) ku konkrétnemu plneniu toho, za ktorého bolo plnené, a naopak neexistencia tejto povinnosti na strane toho, kto za iného jeho povinnosť splnil. Ten kto plnil za iného (oprávnený) má právo požadovať vydanie predmetu bezdôvodného obohatenia od toho, za koho plnil (od dlžníka), nie však od toho, komu plnil (veriteľ'a). Nevyhnutnými predpokladmi bezdôvodného obohatenia podľa § 454 OZ sú teda a/ oprávnený (subjekt, ktorý poskytol majetkové plnenie veriteľ'ovi namiesto dlžníka), b/ oprávnený nemal povinnosť plniť (na jeho strane neexistovala právna povinnosť k plneniu), c/ právnu povinnosť poskytnúť uvedené plnenie mal dlžník (tento získava bezdôvodné obohatenie), d/ medzi tým kto plnil (oprávneným), a tým, komu bolo plnené (veriteľ'om), bolo zrejmé, že bolo plnené za iného (t.j. za dlžníka, ktorému vzniká bezdôvodné obohatenie tým, že plnením, ktoré za neho poskytol oprávnený, jeho dlh zanikol splnením – 559 ods. 1 OZ). To je základný rozdiel medzi bezdôvodným obohatením získaným plnením bez právneho dôvodu podľa § 451 ods. 2 OZ a bezdôvodným obohatením získaným plnením za iného podľa § 454 OZ.

V prejednávanej veci z peňažného účtu žalobcu došlo núteným výkonom rozhodnutia k uspokojeniu žalovaného 1/ ako oprávneného účastníka (následne aj k uspokojeniu žalovaného 2/), aj keď žalobca nebol povinným subjektom v konaní o nútenom výkone rozhodnutia. V kontexte prejednávaného prípadu potom plynie, že prijatím peňažnej

pohľadávky z peňažného účtu žalobcu sa zväčšil majetok žalovaného 1/ (následne aj majetok žalovaného 2/) o to, o čo sa mal zväčšiť plnením zo strany jeho dlžníka. Z uvedeného je rovnako zrejmé, že dlžníkov záväzok vyplývajúci z právoplatného rozhodnutia nezanikol. Uvedená okolnosť bráni v aplikácii § 454 OZ, pretože v takomto prípade nedochádza k vzniku majetkového prospechu na strane dlžníka pre absenciu zániku záväzku jeho splnením (§ 559 ods. 1 OZ) v dôsledku plnenia uskutočneného za dlžníka, tak ako to predpokladá § 454 OZ; pohľadávka titulom splnenia nezanikla, povinnému naďalej zostáva záväzok, splnenia ktorého sa má právo oprávnený domáhať.

Dôležité je sledovať hmotnoprávne dôsledky, ak oprávnený na základe vykonateľného rozhodnutia smerujúceho proti povinnému získal pri nútenom výkone rozhodnutia (exekúcii) plnenie z majetku inej osoby než povinnej, a je potrebné zvýrazniť, že vykonateľným rozhodnutím bol založený vzťah medzi oprávneným a povinným. Je potrebné vychádzať z toho, že dlžník má svoju povinnosť splniť zo svojho majetku (prostriedkov) a nie z majetku inej, na veci nezúčastnenej osoby. Pokiaľ napriek tomu pri nútenom výkone rozhodnutia bol oprávnený uspokojený z majetku na veci nezúčastnenej osoby, nemožno so zreteľom k ustanoveniu § 559 OZ uvažovať o riadnom splnení povinnosti z rozhodnutia bez ďalších právnych dôsledkov. V takom prípade spravidla dochádza ku vzniku právneho vzťahu medzi veriteľom, ktorý získal prospech z plnenia bez právneho dôvodu a inou osobou, pre vysporiadanie ktorého je potrebné pripustiť uplatnenie žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia. Z uvedeného vyplýva, že aplikácia § 454 OZ na danú vec odvolacím súdom nie je správna.

Vzhľadom na uvedené možno uzavrieť, že dovolaním žalobcu vytýkané nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) je dôvodné, Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 2 O.s.p.). Právny názor vyslovený v tomto rozsudku je záväzný; v novom rozhodnutí rozhodne súd o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 25. septembra 2008

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.

predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková